

Slovenská krajina

**„Na počiatku bola krajina.
Múdra, prísna, do seba uzavretá.
Sama v sebe, sama pre seba.
Potom prišiel človek.“ (Milan Rúfus)**

Od kolísky až po skon, každý niekde patrí. Na veky vekov každý má svoj environment a krajinu svojho pôvodu. Každého po zrode viaže silnejšie alebo slabšie puto k zemi, na ktorej urobil prvé krôčiky, pomenoval okolité veci, spoznal krb rodiny, šírku ulice pred domom, spleť štruktúru obce a za ňou polí, lúk, strání i hôr s vidinou lákavých dialôk; prežil svoj detský sen, rástol a rozlišoval možnosti a zákazy, pravdu a lož, spravodlivosť a krivdu, prajnosť a závisť, dobrotu a zlobu, zažil radosti a sklamania, opantal sa putami priateľstiev a lások mladosti, učil sa učiť a žiť, hľadať šťastie a vlastnú cestu, zisťoval hodnotu života a vecí, ktoré si nikto nevezme do hrobu; začal vnímať okolitú krajinu, v nej svoje životné prostredie a postavenie v ňom. Jej fyzickú podstatu z dielne prvotného podnetu stvoriteľa – vládca prírody (vesmírneho univerza) a jej obraz – premietnutý vnem do pamäte, ktorý sa vekom a mravčím úsilím tisícov rúk postupne menil, niekedy až na nepoznanie. Kam sa podeli pavlačové domy nižín a podhorské drevenice, slíže sádov, viníc a poličok za humanami až k zakvitnutým lúkam, z ktorých vône kvetov a kôp sena vietor premiešaval v sprievode miernych decibelov bzukotu včielok a spevu vtáčikov s arómou miazgy dreva alebo živice vždyzelených lesných húštin? Zanikli alebo ustúpili ďalej od človeka, pokiaľ mohli, až po okraj svojej existencie. Podrobili sa požiadavkám novej doby a potrebám globalizačných trendov. Stali sa súčasťou miznúcej nostalgie spomienok, histórie a jej pamätníkov v krajine, zvyškov pôvodnej krajinej mozaiky od štítov Tatier k brehom Dunaja, od borín na pieskoch Záhoria po šum bukových pralesov Polonín. „Zašumeli háje od Tatier k Dunaju – šiel som za túžbami po rodinnom kraji a mladuškú dušu kúpil v krásach zlatých a ducha napájaj po pomníkoch svätých“ (Pavol Dobšinský: Púť po otčine

roku 1846). Nádherných zákutí slovenskej krajiny, ako ich poznáme napríklad z obrazov Ladislava Mednyánszkeho, Ferdinanda Katonu, Jozefa Czauczika, Jána Müllera, Karola Libaya, Karola Scheidlina, Ľudovíta Csordáka, Karola Lehotského, Eugena Lehotského, Gustáva Malého, Júliusa Koreszka, Dezidera Millyho, Jozefa Kollára, Martina Benku, Miloša Bazovského, Ernesta Zmetáka, Ľudovíta Pitthordta, Petra Júliusa Kerna, Františka Studeného, Jozefa Fabini, Júliusa Nemčíka, Vojtecha Angyala alebo z literárnych diel Pavla Jozefa Šafárika z Kobeliarova, Karola Kuzmányho z Brezna, Andreja Sládkoviča z Krupiny, Bohuslava Nosáka-Nezabudova z Tisovca, Gustáva Zechentera-Laskomerského z Banskej Bystrice, Pavla Országha Hviezdoslava z Vyšného Kubína, Máše Haľamovej z Blatnice, Jozefa Horáka z Banskej Štiavnice, Františka Švantnera z Bystrej, Rudolfa Jašíka z Turzovky, Bela Kapolku z Hostia, Ivana Habaja z Urminiec, Ladislava Balleka z Terian, Sama Bohdana Hroboňa a Andreja Plávku z Liptovskej Sielnice zatopenej vodami Liptovskej Mary. Krajiny Slovenska – nášho niekým ospevovaného a iným zatracovaného životného prostredia. Vekmi olúpeného o viaceré cenné prírodné zdroje, často pošliapaného vojenskou silou a zmeneného chamtivosťou vykrádačov svetových strán, ale aj potrebou žiť a prežiť údel jeho obyvateľov, ktorí iný grunt otcovizne nemajú, nechcú ho opustiť a zameniť za environment niekde v cudzej krajine, lebo sa im nežiada. V tejto súvislosti nás síce môžu potešiť, ale v podstate vôbec nemusia zaujímať, pracovné a iné úspechy slovenských murárov, umývačov riadu, manažérov, modeliek, drevorubačov, lovcov čohokolvek, zberačov plodov alebo hokejistov niekde za morom, najmä tých v Kanade, v Austrálii alebo nedajbože pod Hindukúšom. Ak sa zdatní tovariši vrátia domov a stanú majstrami s citom pre krásu a skutočné hodnoty krajiny a kultúry v nej, budeme radi; okrem tých zberačov plodov, lovcov a drevorubačov, ktorých máme s majstrovskými schopnosťami dosť, až priveľa, bez nádeje na export/emigráciu. Toho environmentu slovenskej krajiny za pomerne krátku dobu zmeneného víchrom industrializácie v každom jej kútiku, pretvoreného kolektivizáciou vidieka a jeho úpadku po „zamatovej“ revolúcii, „spestreného“ prvkami amerikanizácie v sieti billboardov a európskeho eklekticismu so stratou kultúrnej diverzity, ktorú chce svet i Európa v krajinách zachovať, ale nevie ako (obdobne ako biologickú a krajinnú diverzitu). Čoraz častejšie v krajine obohateného arabskou majolikou s arabeskami, čínskymi drakmi a lampiónmi, perzskými levmi a anjelikovými alebo mušľovými fontánkami bez vody, indiánskymi totemami, disneylandskými trpaslíkmi, sochami (ne)slobody, vidieckym balustrádovým barokom, železobetónovými svätyňami, miestami pripomínajúcimi viac protiatómové kryty alebo muničné sklady, než príbytky Pána, čerpadlami stále drahších pohonných látok a križami vedľa ciest po haváriách

kaskadérov naučených šoférovať z gauča podľa akčných filmov alebo počítačových hier. Všetci vedia, že základné jedinečné prvky krajinej mozaiky tvoria nezameniteľné a neoceniteľné hodnoty a podstatu existencie a vývoja kultúry (civilizácie?). Vlady a medzinárodné združenia využívajú k ich záchrane a zároveň ich ničia. Svet, krajina na jeho povrchu a environment v nej sa nezadržateľne rýchlo menia vo svetle reklám a množstve odpadu produkovaných, predávaných a kupovaných nekvalitných komodít a milých zbytočností (nielen pod značkou Made in Ch...), pod vplyvom (ne)utajených mocenských a majetkových ambícií, uzákoneného „úžerníctva“ bánk a „výpalníctva“ poisťovní, likvidáciou štátnych rozpočtov na vojenstvo, oploteniami rôzneho druhu od ostnatých drôtov po „berlínske“ múry a rastom samodeštruktívnej agresivity vedúcej k relatívnemu rozširovaniu nerozšíriteľného životného prostredia na Zemi, v konečnom dôsledku k jeho redukcii a možno aj k zániku. Vidina presídľovania Holanďanov vplyvom klimatických zmien po ekologickej katastrofe do okolia Gabčíkova alebo Zemplínskej Šíravy nás zatiaľ desí len vo sne tak, ako vidina vzniku mikroregiónov a iných častí slovenskej krajiny s prevahou populačne dynamickejších (ne)európskych komunít. Dvere do sveta máme otvorené, pootvorené alebo zatvorené - každý si chráni svoje. A tak aj my by sme si mali chrániť našu krajinu. Pred nežiaducimi až devastáciami zásahmi zvonka, ale aj pred environmentálne nevhodnými až nebezpečnými vplyvmi zvnútra. Snažiť sa, aby sa slovenská krajina stala priaznivým environmentom, rajom a klenotnicou jej obyvateľov a nestratila svoju „tvár“ (rázovitost' a rozmanitosť). Lebo tá odzrkadľuje aj dušu, um a srdce jej občanov - pominutých, žijúcich a rodiacich sa. Tých, ktorí chcú a budú vždy chcieť, aby bola životodarná, hodnotná, krásna, osobitá a príjemná - taká naša slovenská, pre nás i pre našich hostí.

„Pomaly, ovečky...

Oblúk sa uzaviera.

Drevený oblúk kolísky a križa.

Života, smrti. Už je čas.

Čas zostúpiť.

A po tých istých schodoch,

a do tej istej zeme,

krajina.“ (Milan Rúfus)

Jozef Klinda

Ministerstvo životného prostredia SR